

ÇOCUKLARI OKUL ÖNCESİ EĞİTİME DEVAM EDEN ANNELERİN AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARININ İNCELENMESİ

The Investigation of The Child Rearing Attitudes and Family Lives of The Mothers
Whose Childeren Continue Their Pre-school Education.

Sümeyya TATLI¹

Hasan SELİMOĞLU²

Dursun BADEMCI³

ÖZET

Araştırmada çocukları okul öncesi eğitime devam eden annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmanın örneklemini Sivas merkez, ilçeler ve köylerde yaşayan toplam 334 aile oluşturmuştur. Veri toplamada genel bilgi formu ile Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarının annenin yaşından, mesleğinden ve eğitim düzeyinden; babanın mesleğinden ve eğitim durumundan; çocuğun yaşından; aile tipinden ve yaşanan yerleşim biriminden etkilendiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi Eğitim, Anne- Baba Tutumları, Aile.

ABSTRACT

The aim of this research is analyzing of family life and child rearing attitudes of mothers whose children continue their pre-school education. The samples to conduct this research were collected from 334 families live in city center, counties and villages of Sivas. Parental Attitude Research Instrument (PARI) method and general survey were used by collecting data. The research's results showed that family life and child rearing attitudes of the mothers are affected by age, occupation and educational level of the mother, educational level and occupation of father, age of child, family type and dwelling place of the family.

Key Words: Pre-scholl Education, Parents' Attitudes, Family

GİRİŞ

Çocuk gelişimine ve eğitimine ilişkin olarak yapılan birçok araştırma bulgusu, okul öncesi dönem ya da erken çocukluk dönemi olarak kabul edilen 0-6 yaş arasındaki yılların, insan hayatının en önemli ve en kritik dönemi olduğunu belirtmektedir. Bu yıllarda fiziksel, duygusal, sosyal, zihinsel gelişimin ve öğrenmenin çok hızlı olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca bu dönemde kazanılan tutum ve davranışların kalıcı nitelikte olduğu ve sonraki yıllarda bu davranışların değiştirilmesinin oldukça zor olduğu da açıklanmaktadır (Üstünoğlu,1996; Çağdaş ve Seçer,2006:50). Bu yaşlarda etkileşimin en yoğun aile ile olduğu göz önünde bulundurulduğunda çocuğun şekillenmesinde en önemli öğenin aile bireyleri olduğu görülmektedir.

Aile hayatı, anne babaların kendi aralarında ki ilişkilerinin sağlıklı ve sağlıklı olması çocuğa yansımakta, kişilik gelişimini etkilemektedir. Anne ve babanın çocuğuna yönelttiği tutumun sağlıklı olması büyük ölçüde onların kendi içinde barışık, dengeli, huzurlu ve birbirlerine karşı sevgi ve saygı duymalarına bağlıdır. Uyumlu ve mutlu bir evlilik yapmış olan çiftler çocuklarına karşı sevecen ve kabul eden bir tutum gösterirler. Sağlıksız ailede mutsuz anne ve mutsuz baba, kişisel becerileri ve girişimleri ile kendi gereksinimlerini karşılayamadıkları için gereksinimlerini karşılamada çocuklarını araç olarak kullanırlar (Cüceloğlu, 1997; Mızrakçı, 1994; Ömeroğlu, 1996; Yavuzer, 2003; Şanlı, 2007:33).

¹ Sümeyya TATLI, Zübeyde Hanım Anaokulu, Okul Öncesi Öğretmeni, SİVAS

² Öğr. Gör. Bingöl Üniv. SHMYO Çocuk Gelişimi Programı, BİNGÖL, hselimoglu@bingol.edu.tr

³ Arş. Gör. Bingöl Üniv. SYO Çocuk Gelişimi Bölümü, BİNGÖL, dbademci@bingol.edu.tr

.....
Anne- baba- çocuk ilişkisi temelde anne ve babanın tutumlarına bağlıdır. Çocuklar arasında uyum bozukluğuna yol açan birçok vakaya, yeterli ve uygun olmayan ilk anne-baba-çocuk ilişkilerinin neden olduğu saptanmıştır (Yavuzer,2002:133). Okul öncesi dönemdeki çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesinde anne babanın çocuk yetiştirme tutumu büyük önem taşımaktadır. Anne babanın tutumu, çocuğun sorularını yanıtlayan, deneme ve yanılmasına olanak sağlayan nitelikte ise çocuğun girişimciliği desteklenmiş olur (Gander ve Gardiner,2001:295-324).

Anne- baba tutumlarına ilişkin literatürde çeşitli sınıflandırmalar bulunmaktadır. Yavuzer (2004:13-33) anne baba tutumlarını altı grup altında toplamıştır; baskılı-otoriter tutum, gevşek tutum, dengesiz ve kararsız tutum, ilgisiz ve kayıtsız tutum, güven verici, destekleyici ve hoşgörülü tutumdur. Bir başka sınıflandırmada anne-baba tutumları, yetkili, yetkeci ve serbest bırakan olarak gösterilmektedir (Santock, 1989). Şüphesiz bunlar içerisinde en etkili ve doğru olanı demokratik tutumdur.

Demokratik tutum içindeki anne babalar çocukla iletişime önem verirler. Emir verme, öğüt verme, yargılama, suçlama, ad takma, alay etme vb. iletişim engellerini kullanmazlar. Çocuklarının istekleri ile kendi istekleri çatıştığı zaman, kendi çözüm önerilerini çocuğa zorlama ve baskı ile kabul ettirmek yerine; çözüm önerilerinin çocukla birlikte üretildiği önerilerin birinin birlikte seçildiği ve nasıl uygulanacağına birlikte karar verildiği, güç kullanma ve zorlamanın olmadığı sorun çözme yöntemini kullanırlar (Gordon, 1996a, Gordon 1996b: Çağdaş ve Seçer, 2006:135). Anne- babaların demokratik tutumu benimsemiş olmaları; çocuklarının kendilerine güvenen, yaratıcı ve sosyal yönden gelişmiş bir birey olmalarına yardım eder. Demokratik ortamda büyüyen çocuklar daha özerk, daha bağımsız bir kişilik yapısı geliştirirler. Dengeli ve uyumlu bir yapıya sahip olurlar (Dönmezer, 1999; Çağdaş ve Seçer, 2006:136).

Ülkemizde daha önce gerçekleştirilen çalışmalarda Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) anne baba tutumlarının belirlenmesinde birçok kez kullanılmıştır. Ayyıldız (2005) ölçeği kullanarak 0-6 yaş arasında çocuğu olan 382 annenin çocuk yetiştirme tutumlarını incelemiştir. Annenin eğitim düzeyi arttıkça demokratik tutumun arttığı, çalışan annelerin aşırı koruyucu, otoriter ve ilgisiz tutumlarının azaldığı bulunmuştur. Anne yaşı küçüldükçe ve çocuk sayısı arttıkça otoriter tutumun arttığı belirlenmiştir. Mızrakçı (1994) annenin sosyo demografik özellikleri, kendi yetiştiriliş tarzı, çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeyi ve çocuğun mizacına ilişkin algısının çocuk yetiştirme tutumlarına etkisini incelemiştir. Çalışma 3-6 yaş arasında çocuğu olan 145 anne ile PARI kullanılarak yapılmıştır. Annenin çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeyi arttıkça demokratik tutumunun arttığı belirlenmiştir. Çocuğun mizacının anne tutumlarını etkilemediği bulunmuştur. Ömeroğlu'nun (1996) çalışmasında örneklem okul öncesi dönemde çocuğu olan 103 anneden oluşmuş olup PARI kullanılmıştır. Çalışan annelerin aşırı koruyucu, baskıcı ve ilgisiz tutumlarının azaldığı bulunmuştur. Anne yaşının tutumunu etkilemediği belirlenmiştir. Otoriter tutumun çocuk yaşına ve sayısına paralel olarak arttığı ortaya koyulmuştur. Ailenin aylık geliri düşük olduğunda annenin aşırı koruyucu ve baskıcı tutumunun arttığı buna karşılık demokratik tutumunun azaldığı belirlenmiştir.

Bu araştırmada, kişiliğin oluşmasında insan hayatının en önemli dönemi olarak kabul edilen okulöncesi dönemde, anne ve babaların çocuklarına karşı tutumları ve aile hayatları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçların, çocuğun yetişmesinde en etkin derecede sorumlu olan ebeveynlerin eğitim gereksinimlerinin karşılanmasına rehber olarak katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Araştırmanın soruları

1. Çocukları okul öncesi eğitime devam eden ebeveynlerin aile hayatı ve anne baba tutumları nasıldır?
2. Çocukları okul öncesi eğitime devam eden ebeveynlerin aile hayatı ve anne baba tutumlarını etkileyen değişkenler nelerdir?

Materyal ve Yöntem

Araştırmanın şekli: Tarama türünde betimleyici bir araştırmadır.

Araştırmanın evren ve örnekleme:

Araştırmanın evrenini Sivas il merkezinde, ilçelerde ve köylerde bulunan anaokulu ve ilköğretim okullarının bünyesinde yer alan anasınıfı öğrencilerinin anneleri oluşturmaktadır. Sivas merkezde 7 anaokulu, ilçelerde 10 anaokulu ve köylerde 57 anasınıfı bulunmaktadır. Araştırmanın örneklemini merkezde bulunan 2 anaokulundan 177, ilçelerde bulunan 2 anaokulundan ve 3 anasınıfından 112 ve köylerde bulunan 5 anasınıfından 45 öğrencinin annesi oluşturdu. Araştırmaya katılmayı kabul etmeme, formların eksik doldurulması gibi nedenlerle çalışmanın örnekleme 334 anneden oluştu.

Veri toplama araçları

Araştırmanın verileri “Bilgi Formu” ve “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği(PARI)” ile elde edildi.

Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından oluşturulan form, anne ve babanın yaşı, eğitim düzeyi, mesleği, aile tipi, çocuğun yaşı, cinsiyeti ve yerleşim yerini belirlemeye yönelik toplam 10 sorudan oluşmaktadır.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği(PARI): Schaefer ve Bell’in geliştirdiği ve 1978’de Güney Le Comte, Ayhan Le Comte ve Serap Özer tarafından Türkçe’ye çevrilen toplam 60 maddeyi içeren PARI ölçeği, aşırı annelik- aşırı koruyuculuk, demokratik tutum ve eşitlik tanıma, annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesi, karı - koca geçimsizliği ve baskı - disiplin tutumu olmak üzere beş faktörden oluşmaktadır (Öner,1997). Le Comte ve arkadaşlarının (1978), aşırı annelik olarak adlandırdıkları ilk boyuta yüklenen alt ölçekler; aşırı kontrol, müdahalecilik, çocuktan bağımlı, aktif ve çalışkan olmasını istemek, annenin son derece özverili olması ve çocuğun da bunu anlaması gereğine inanması gibi konuları içermektedir. 2. boyut olan demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutu; çocuğa eşit haklar tanımak, düşüncelerini açıkça söylemesini desteklemek, onunla arkadaş olmak ve birçok şeyi paylaşmak gibi konuları içerir. Ev kadınlığı rolünü reddetme boyutu olarak adlandırılan 3. boyut; kadının kendi annesine ya da başkalarını bağımlılığını desteklemek, sinirlilik, çocuklarla uzun süre bir arada kalmaktan hoşlanmamak, yeni bebeğin bakımından korkmak konularını içerir. 4. boyut olan geçimsizlik boyutu; eşler arasındaki geçimsizliğin çocuk yetiştirmedeki rolü, eşin düşüncesizliği, anneye yardımcı olmayışı gibi konuları içerir. Artık boyut olarak nitelenen 5. boyut; olumsuz bir çocuk yetiştirme tutumuna işaret eden, cinsel davranışı bastırmak, sıkı disipline inanmak, çocuğu zorlamak, anne/babanın mutlak hâkimiyetine inanmak gibi alt ölçekleri içerir (Ramazan, 1988:610-611).

Verilerin toplanması

Veri toplama araçları; merkezde görev yapan 15, ilçede görev yapan 9 ve köyde görev yapan 5 öğretmen ile yüz yüze görüşmeler yapılarak; onlar aracılığıyla, toplam 4 anaokulu ve 8 ilköğretim okulunun anasınıfı velilerine ulaştırılmış ve aynı yolla tekrar toplanmıştır.

Etik boyut

Araştırma için gerekli resmi izin alınmış ve sürece katılmaya gönüllü olan anneler ile çalışma yürütülmüştür.

Verilerin değerlendirilmesi

Veriler SPSS paket programda değerlendirilmiştir. Verilerin istatistiksel değerlendirmesinde frekans dağılımı, t testi, varyans analizi ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Çalışmada PARI’nın güvenilirlik analizi; Cronbach alfa kat sayısı 0.82 bulunmuştur.

Bulgular

Bu bölümde, örnekleme oluşturan anne-babaların bazı tanıtıcı özellikleri verilmiş, tutumlarına ilişkin bulgular tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

Tablo 1. Ailelerin bazı tanıtıcı özelliklere göre dağılımı

Tanıtıcı Özellikler	Sayı	%
Annenin Yaşı		
21-29	135	40.4
30-37	168	50.3
48-45	31	9.3
Annenin Eğitim Düzeyi		
Okur-yazar olmayan	3	0.9
İlkokul	101	30.2
Ortaokul	51	15.3
Lise	78	23.4
Üniversite	101	30.2
Annenin Mesleği		
Ev hanımı	224	73.1
Memur	66	19.8
İşçi	2	0.6
Diğer	22	6.6
Babannın Yaşı		
25-34	168	50.3
35-44	150	44.9
45 ve üzeri	16	4.8
Babannın Eğitim Düzeyi		
Okur-yazar olmayan	4	1.2
İlkokul	43	12.9
Ortaokul	38	11.4
Lise	112	33.5
Üniversite	137	41.0
Babannın Mesleği		
İşsiz	3	0.9
Memur	97	29.0
İşçi	28	8.4
Esnaf	44	13.2
Çiftçi	29	8.7
Serbest	93	27.8
Diğer	40	12.0
Çocuğun Yaşı		
4 yaş	40	12.0
5 yaş	104	31.1
6 yaş	190	56.9
Çocuğun Cinsiyeti		
Kız	142	42.5
Erkek	192	57.5

Aile Tipi		
Çekirdek	253	75.7
Geniş	81	24.3
Yerleşim Yeri		
İl	178	53.3
İlçe	111	33.2
Köy	45	13.5

Tablo 1’de ailelerin bazı tanıtıcı özelliklere göre dağılımı verilmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi annelerin %50,3’ü 30-37 yaş grubunda, %53,6’sı lise ve üniversite mezunu, çoğunluğu (%73,1) ev hanımıdır. Babaların ise yarısı (%50,3) 25-34 yaş grubunda, %74,5’i Lise ve üniversite mezunu, %29’u memur, %27,8’i serbest meslek mensubudur. Çocukların %56,9’u 6 yaş, %31,1’i 5 yaş %12’si 4 yaş grubunda olup %42,5’si kız cinsiyetindedir. Çoğunluğu (%75,7) çekirdek yapıda olan ailelerin %53,3’ü ilde, %33,2’si ilçede ve %13,5’i köyde yaşamaktadır.

Tablo 2. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği Puan Ortalamalarının Dağılımı

	Ölçeğin en yüksek ve en düşük puanı	Alınan en yüksek ve en düşük puan	X ±SD
Baskı ve disiplin tutumu	16 - 64	16 - 64	37,11 ± 10,87
Karı-koca geçimsizliği	6 - 24	6 - 24	13,23 ± 4,63
Annenin ev kadınlığını reddetmesi	13 - 52	13 - 52	27,23 ± 8,47
Demokratik tutum ve eşitlik	9 - 36	18 - 36	29,22 ± 3,43
Aşırı annelik, aşırı koruyuculuk	16 - 64	17 - 64	45,07 ± 10,03

Tablo 2’de Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği puan ortalamalarının dağılımı yer almaktadır. Ailelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği alt boyutlarının puan ortalamaları incelendiğinde baskı ve disiplin alt boyutu puan ortalaması 37.11 ± 10.87, karı koca geçimsizliği puan ortalaması 13.23 ± 4.63, annenin ev kadınlığını reddetmesi puan ortalaması 27.23 ± 8.47, demokratik tutum ve eşitlik puan ortalaması 29.22 ± 3.43 ve aşırı annelik, aşırı koruyuculuk puan ortalaması 45.07 ± 10.03 bulunmuştur.

Tablo-3. Bazı değişkenlere göre aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutum ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması

Tanıtıcı Özellik	Baskıcı ve disiplin tutum	Karı-koca geçimsizliği	Annenin ev kadınlığını reddetmesi	Demokratik tutum ve eşitlik	Aşırı annelik, aşırı koruyuculuk	
	X ± SD	X ± SD	X ± SD	X ± SD	X ± SD	
Annenin yaşı	21-29	39.4 ± 10.6	13.3 ± 4.63	27.86 ± 8.71	29.6 ± 3.36	46.74 ± 9.78
	30-37	35.05 ±	12.97 ± 4.6	27.2 ± 8.43	29.02 ± 3.35	43.25 ± 10.15

Sümeyya TATLI, Hasan SELİMOĞLU, Dursun BADEMCİ Çocukları Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Annelerin
Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi

		10.6				
	38-45	38.12 ± 11.31	14.38 ± 4.75	24.7 ± 7.35	28.67 ± 4.1	47.64 ± 8.78
		F = 6.442 p = 0.002	F = 1.235 p = 0.292	F = 1.760 p = 0.174	F = 1.471 p = 0.231	F = 5.840 p = 0.003
Annenin mesleği	Ev hanımı	39.51 ± 10.17	13.35 ± 4.65	27.04 ± 8.28	29.02 ± 3.56	47.62 ± 8.57
	Memur	28.07 ± 7.23	12.56 ± 4.26	26.9 ± 8.85	29.89 ± 2.94	36.15 ± 9.42
	İşçi	37.0 ± 18.38	15.5 ± 4.94	37.0 ± 18.38	28.0 ± 2.82	46.5 ± 19.09
	Diğer	37.63 ± 13.18	13.81 ± 5.47	29.45 ± 8.43	29.54 ± 3.36	43.3 ± 11.08
		Kw = 60.159 p = 0.000	Kw = 1.901 p = 0.593	Kw = 3.020 p = 0.389	Kw = 2.812 p = 0.422	Kw = 61.246 p = 0.000
Annenin eğitim düzeyi	Okuryazar değil	42.66 ± 13.31	11.33 ± 9.23	29.66 ± 13.27	29.66 ± 0.57	48.00 ± 6.92
	İlkokul	43.24 ± 9.73	14.07 ± 4.78	29.20 ± 8.8	28.31 ± 4.09	49.4 ± 7.59
	Ortaokul	41.01 ± 8.74	13.94 ± 4.98	29.39 ± 7.61	28.62 ± 3.23	49.35 ± 8.14
	Lise	36.92 ± 9.44	12.97 ± 4.16	25.33 ± 8.25	29.79 ± 2.96	46.11 ± 9.06
	Üniversite	29.00 ± 8.66	12.30 ± 4.38	25.58 ± 8.04	29.99 ± 2.89	37.68 ± 9.77
		Kw = 98.160 p = 0.000	Kw = 9.524 p = 0.049	Kw = 17.929 p = 0.001	Kw = 11.800 p = 0.019	Kw = 78.146 p = 0.000
Babanın yaşı	25-34	37.78 ± 11.01	13.02 ± 4.49	28.00 ± 8.68	29.35 ± 3.31	44.85 ± 10.12
	35-44	36.1 ± 10.67	13.4 ± 4.74	26.38 ± 7.98	28.98 ± 3.56	44.84 ± 10.00
	45- +	39.62 ± 10.83	13.87 ± 5.32	27.25 ± 10.35	30.25 ± 3.45	49.5 ± 8.76
		F = 1.404 P = 0.247	F = 0.418 p = 0.659	F = 1.462 p = 0.233	F = 1.206 p = 0.301	F = 1.644 p = 0.195
Babanın mesleği	Çalışmıyor	33.0 ± 12.49	8.33 ± 3.21	22.66 ± 4.72	32.3 ± 2.88	52.00 ± 14.73
	Memur	32.79 ± 9.45	12.47 ± 4.19	26.10 ± 7.79	29.61 ± 3.23	41.51 ± 10.47
	İşçi	42.53 ± 7.57	14.00 ± 5.12	29.57 ± 8.25	29.21 ± 3.76	47.71 ± 7.57
	Esnaf	37.45 ± 10.28	13.38 ± 4.48	26.86 ± 7.84	28.79 ± 2.46	47.04 ± 8.83

	Çiftçi	42.62 ± 10.10	13.86 ± 5.55	31.03 ± 10.41	27.06 ± 5.61	48.75 ± 5.95
	Serbest	39.8 ± 11.01	13.89 ± 4.72	27.82 ± 8.41	29.34 ± 2.89	46.93 ± 10.00
	Diğer	33.5 ± 11.96	12.8 ± 4.4	25.00 ± 8.79	29.82 ± 3.25	42.15 ± 10.91
		Kw = 42.342 p = 0.000	Kw = 8.834 p = 0.183	Kw = 13.814 p = 0.032	Kw = 8.938 p = 0.177	Kw = 25.800 p = 0.000
Babannın eğitim düzeyi	Okuryazar değil	48.5 ± 6.35	19.75 ± 2.06	31.00 ± 9.89	26.5 ± 2.51	47.75 ± 6.94
	İlkokul	44.74 ± 10.60	15.46 ± 5.57	32.65 ± 10.39	28.79 ± 3.63	50.93 ± 8.47
	Ortaokul	42.36 ± 10.58	14.28 ± 3.63	27.39 ± 8.12	27.52 ± 4.7	48.21 ± 6.81
	Lise	39.42 ± 9.4	13.11 ± 4.53	27.48 ± 8.31	29.28 ± 3.3	47.83 ± 9.07
	Üniversite	31.04 ± 8.91	12.16 ± 4.27	25.18 ± 7.21	29.86 ± 2.88	40.02 ± 9.87
		Kw = 80.257 p = 0.000	Kw = 25.252 p = 0.000	Kw = 18.998 p = 0.001	Kw = 11.919 p = 0.018	Kw = 62.980 p = 0.000
Çocuğun yaşı	4 yaş	32.95 ± 10.12	12.75 ± 4.4	25.92 ± 8.26	29.87 ± 3.37	39.6 ± 10.38
	5 yaş	35.10 ± 10.8	13.34 ± 4.7	27.69 ± 9.26	29.75 ± 3.32	43.5 ± 9.67
	6 yaş	39.09 ± 10.65	13.38 ± 4.63	27.26 ± 8.07	28.8 ± 3.46	47.07 ± 9.6
		F = 8.204 p = 0.00	F = 0.985 p = 0.374	F = 0.629 p = 0.534	F = 3.474 p = 0.032	F = 11.724 p = 0.00
Çocuğun cinsiyeti	Kız	37.35 ± 10.63	13.12 ± 4.56	26.74 ± 7.92	29.16 ± 3.32	45.64 ± 9.15
	Erkek	36.93 ± 11.06	13.32 ± 4.69	27.6 ± 8.86	29.27 ± 3.52	44.65 ± 10.63
		t = 0.122 p = 0.727	t = 0.146 p = 0.703	t = 0.835 p = 0.361	t = 0.090 p = 0.765	t = 0.794 p = 0.373
Aile tipi	Çekirdek	35.95 ± 10.77	13.13 ± 4.37	26.19 ± 7.81	29.53 ± 2.98	44.27 ± 10.13
	Geniş	40.75 ± 10.41	13.56 ± 5.38	30.50 ± 9.59	28.25 ± 4.46	47.55 ± 9.33
		t = 12.375 p = 0.00	F = 0.536 P = 0.465	t = 16.629 p = 0.00	t = 8.676 p = 0.003	t = 6.666 p = 0.010
Yerleşim tipi	İl	33.60 ± 10.37	12.86 ± 4.3	26.15 ± 8.03	29.84 ± 2.98	42.5 ± 11.16
	İlçe	40.45 ± 9.43	13.41 ± 4.43	26.6 ± 7.52	29.27 ± 2.93	47.68 ± 7.52

Köy	42.75 ± 11.32	14.28 ± 6.1	32.93 ± 10.18	26.6 ± 4.87	48.8 ± 7.75
	F = 23.344 P = 0.00	F = 1.821 p = 0.164	F = 12.691 p = 0.00	F = 16.857 p = 0.00	F = 13.692 p = 0.00

Tablo 3’de bazı özelliklere göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) puan ortalamalarının karşılaştırılması yer almaktadır. Annelerin yaş gruplarına göre PARI ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında baskı-disiplin (F=6.442 p=0.002) ile aşırı annelik-koruyuculuk (F=5.840 p=0.003) tutumları puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (p<0.05). Annelerin yaş gruplarına göre karı-koca geçimsizliği, ev kadınlığını reddetme ve demokratik tutumlarının puan ortalamalarında ise anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir (p>0.05). Buna göre; 30-37 yaş grubu annelerin diğer yaş grubu annelere göre daha az baskı tutumu ile daha az koruyucu tutum sergiledikleri görülmektedir.

Annelerin meslek gruplarına göre PARI ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında; baskı-disiplin (Kw=60.159 p=0.000) ve aşırı annelik-koruyuculuk (Kw=61.246 p=0.000) boyutları puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (p<0.05). Karı-koca geçimsizliği, ev kadınlığını reddetme ve demokratik tutumlarının puan ortalamalarında ise anlamlı fark olmadığı görülmüştür (p>0.05). Buna göre; ev hanımı olan annelerin çalışan annelere göre daha baskıcı ve daha koruyucu oldukları belirlenmektedir.

Annenin eğitim düzeyi bakımından PARI ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde; baskı-disiplin (Kw=98.16 p=0.000), karı-koca geçimsizliği (Kw=9.524 p= 0.049), ev kadınlığını reddetme (Kw=17.929 p=0.001), demokratik-eşitlik (Kw=11.800 p=0.019) ve aşırı annelik-koruyuculuk (Kw=78.146 p=0.000) olmak üzere tüm boyutların puan ortalamalarında anlamlı fark bulunmuştur (p<0.05). Buna göre; ilkokul ve ortaokul mezunu annelerin lise ve üniversite mezunu annelere göre eş geçimsizliği, ev kadınlığını reddetme, baskıcı ve koruyucu tutumlarını daha yoğun olduğu görülmektedir. Üniversite ve lise mezunu annelerin ise diğer gruplardaki annelere göre daha demokratik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Babanın yaşına göre PARI ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde; hiçbir boyutun puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir (p>0.05).

Babanın mesleğine göre annelerin PARI ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında; baskı-disiplin (Kw=42.342 p=0.000), ev kadınlığını reddetme (Kw=13.814 p=0.032) ve aşırı annelik-koruyuculuk (Kw=25.800 p=0.000) tutumlarının puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farka rastlanmıştır (p<0.05). Karı-koca geçimsizliği ve demokratik tutumlarında ise anlamlı fark bulunmamıştır (p>0.05). Bu duruma göre; eşi çiftçi ve işçi olan annelerin tutumlarının eşi memur olan annelere göre daha baskıcı, daha koruyucu ve ev kadınlığını reddedici olduğu saptanmıştır.

Babanın eğitim düzeyine göre annelerin PARI ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde; baskı-disiplin (Kw=80.257 p=0.000), karı-koca geçimsizliği (Kw=25.252 p=0.000), ev kadınlığını reddetme (Kw=18.998 p=0.001), demokratik-eşitlik (Kw=11.919 p=0.018) ve aşırı annelik-koruyuculuk (Kw=62.980 p=0.000) olmak üzere tüm boyutların puan ortalamalarında anlamlı fark bulunmuştur (p<0.05). Buna göre; okuryazar olmayan ve ilkokul mezunu babaların eşlerinin; lise ve üniversite mezunu babaların eşlerine göre tutumlarının daha baskıcı, ev kadınlığını reddedici ve eş geçimsizliğinin daha yoğun olduğu anlaşılmaktadır. İlkokul mezunu babaların eşlerinin; üniversite mezunu babaların eşlerine göre daha koruyucu olduğu görülmektedir. Üniversite ve lise mezunu babaların eşlerinin ise ortaokul ve okuryazar olmayan babaların eşlerine göre daha demokratik tutum sergiledikleri görülmektedir.

Annelerin çocuklarının yaşına göre PARI ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında; baskıcı ve disiplin tutum (F= 8.204 p=0.00), demokratik-eşitlik tutum (F=3.474 p=0.032) ile aşırı annelik, aşırı koruyuculuk tutum (F=11.724, p=0.00) boyut puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (p<0.05). Çocukların yaş gruplarına göre annelerin karı-koca geçimsizliği ve ev kadınlığını reddetme boyut puan ortalamalarında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir (p>0.05). Buna göre; 6 yaş grubu çocukların annelerinde baskı-disiplin ve aşırı annelik-koruyuculuk tutumu artarken, 4 ve 5 yaş grubu çocukların annelerinde demokratik-eşitlik tutumunun arttığı görülmektedir.

Çocuğun cinsiyetine göre annelerin PARI ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında; anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir (p>0.05).

Annelerin içinde buldukları aile tipi açısından PARI ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde sadece karı-koca geçimsizliği boyutu puan ortalamalarında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$). Baskıcı ve disiplin tutum ($t=12.375$ $p=0.00$), ev kadınlığını reddetme ($t=16.629$ $p=0.00$), demokratik-eşitlik tutum ($t=8.676$ $p=0.003$) ile aşırı annelik, aşırı koruyuculuk tutum ($t=6.666$, $p=0.010$) boyut puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Geniş ailede yaşayan annelerin tutumlarının çekirdek ailede yaşayan annelere göre; baskı-disiplin, ev kadınlığını reddetme ve aşırı annelik-koruyuculuk tutumlarının daha yoğun, çekirdek ailede yaşayan annelerin geniş ailede yaşayanlara oranla ise daha demokratik-eşitlik tutumu sergilediği görülmektedir.

Yerleşim tipine göre annelerin PARI ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise; baskıcı ve disiplin tutum ($F=23.344$ $p=0.00$), ev kadınlığını reddetme ($F=12.691$ $p=0.00$), demokratik-eşitlik tutum ($F=16.857$ $p=0.00$) ile aşırı annelik, aşırı koruyuculuk tutum ($F=13.692$ $p=0.00$) boyut puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Karı-koca geçimsizliği boyutu puan ortalamalarında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$). Köylerde yaşayan annelerin il ve ilçelerde yaşayan annelere göre tutumlarının baskıcı-disiplin, ev kadınlığını reddeden ve aşırı annelik-koruyuculuk içerdiği, il ve ilçede yaşayan annelerin köyde yaşayan annelere oranla ise daha demokratik-eşit tutum sergiledikleri söylenebilir.

TARTIŞMA

Annelerin PARI Tutum Ölçeğinin Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamaları

PARI ölçeği sıkı disiplin alt boyutunun minimum puanı 16, maksimum puanı 64'tür. Annelerin sıkı disiplin alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları 37.11 ± 10.87 olarak bulunmuştur. Sıkı disiplin alt boyut puan ortalaması Kaynar ve Yıldız (2003) tarafından 38.60 ± 10.97 ve Ayyıldız (2005) tarafından 40.38 ± 9.81 bulunmuş olup bu araştırma bulgusuna benzer nitelik göstermektedir. Buna karşılık aynı boyutu Mızrakçı (1994) 30.94 ± 8.52 ve Şanlı (2007) 30.86 ± 6.76 olmak üzere daha düşük seviyede bulmuşlardır. Türk toplumunda genel olarak otoriter tutum yaygındır. Son yıllarda gevşek tutum sergileyen ailelere de çok sık rastlanılıyor olsa da araştırmanın yapıldığı yerdeki kültürel özellikler göz önünde bulundurulduğunda bu sonucun çıkmasının gayet doğal olduğu anlaşılabilir.

Geçimsizlik alt boyutunun minimum puanı 6, maksimum puanı 24'tür. Annelerin geçimsizlik alt boyutundan aldıkları puan ortalaması $13,23 \pm 4,63$ olarak belirlenmiştir. Mızrakçı (1994) çalışmasında geçimsizlik alt boyut puan ortalamasını 13.99 ± 4.16 ve Şanlı (2007) ise 12.70 ± 3.77 olarak bulmuştur. Bu araştırmanın bulgusu belirtilen çalışmaların bulgularıyla uyumludur. Ayyıldız (2005) tarafından bulunan 15.82 ± 4.69 değeri bu çalışmada bulunan değerden daha yüksektir. Geçimsizlik alt boyut puan ortalaması değerlendirildiğinde, genel olarak annelerin aile içi ilişkilerinin olumlu olduğu ve eşleriyle uyumlu oldukları belirtilebilir. Annelerin %53.6'sı lise ve üniversite mezunu, babaların ise %74.5'inin lise ve üniversite mezunu olması dikkate alındığında; eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin birbirleriyle olan ilişkilerinde saygı unsuruna dikkat etmeleri, geçimsizlik alt boyut puanının çok yüksek olmaması sonucunu ortaya çıkardığı düşünülebilir.

Ev kadınlığı rolünü reddetme alt boyutunun minimum puanı 13, maksimum puanı 52'dir. Annelerin ev kadınlığı rolünü reddetme alt boyutu puan ortalamaları $27,23 \pm 8,47$ olarak bulunmuştur. Ev kadınlığı rolünü reddetme alt boyut puan ortalaması Mızrakçı (1994) tarafından 29.29 ± 7 , Şanlı (1997) tarafından 27.23 ± 6.60 ve Ayyıldız (2005) tarafından 32.87 ± 8.19 olarak belirlemiştir. Bu çalışmada ev kadınlığı rolünü reddetme alt boyut puan ortalaması diğer araştırmalarda bulunan ortalamalarla Ayyıldız'ın (2005) çalışması dışında benzerlik göstermektedir. Bu durum çalışmaya katılan annelerin %73,1 ev hanımı olup rollerini benimsemiş olmaları ve Navaro'nun (2006) belirttiği gibi Türk toplumunda anneliği sürekli hizmet olarak gören anlayışın değişmiş olması sonucu annelerin kendilerini tükenmiş, yorgun ve kızgın hissetmedikleri sonucuna varmamızı sağlayabilir.

Demokratik alt boyutunun minimum puanı 9, maksimum puanı 52'dir. Annelerin demokratik alt boyuttan aldıkları puan ortalaması $29,22 \pm 3,43$ olarak bulunmuştur. Demokratik alt boyut puan

ortalamasını Mızrakçı (1994) 23.95 ± 3.82 , Ayyıldız (2005) 25.39 ± 3.14 , Kaynar ve Yıldız (2003) 24.87 ± 2.87 olarak saptamıştır. Bu araştırmada bulunan değer diğer araştırmalardan daha yüksektir. Bunun sebebi olarak ülkemizde anne-baba eğitime eskisinden daha fazla önem verilmesi ve ailelerin giderek daha da bilinçlenip çocuklarının gelişimlerine yönelik uygun tutum geliştirme oranlarının artması örnek gösterilebilir. Ayrıca araştırmaya katılan annelerin genel olarak eğitim düzeylerinin yüksek olmasının da bu duruma etki ettiği belirtilebilir.

PARI tutum ölçeğinin aşırı koruyucu alt boyutunun minimum puanı 16, maksimum puanı 64'tür. Annelerin aşırı koruyucu alt boyuttan aldıkları puan ortalaması 45.07 ± 10.03 olarak bulunmuştur. Mızrakçı (1994) yaptığı araştırmada aşırı koruyucu alt boyut puan ortalamasını 42.52 ± 9.49 olarak bulmuştur. Buna karşılık Ayyıldız (2005) 49.35 ± 9.06 , Kaynar ve Yıldız (2003) 46.75 ± 9.67 olarak belirlemiştir. Yapılan araştırmalardaki puan ortalamaları çok fazla olmamakla birlikte değişkenlik göstermektedir. Bunun sebebi olarak araştırmaların farklı illerde yapılmış olması ve insanların içinde buldukları toplumun değerlerinden etkileniyor olmaları gösterilebilir. Ortalamanın yüksek bir değer almasının nedeni ise toplumumuzda genellikle çocukların aşırı koruyucu tutumla yetiştirilmesi ve bağımsızlıklarını kazanmalarına yeterince dikkat edilmemesi olabilir. Araştırma henüz bu durumun yeteri kadar aşılamadığını göstermektedir.

Annelerin Bazı Değişkenlere Göre PARI Tutum Ölçeğinin Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

21-29 yaş grubundaki annelerin baskıcı ve disiplin tutumu puan ortalamaları 30-37 yaş grubundaki annelerin puan ortalamalarından yüksek bulunmuştur. Ayyıldız (2005) ve Şanlı (2007)'da yaptıkları çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Buna karşılık diğer araştırmalarda (Mızrakçı, 1994 ve Ömeroğlu, 1996) anne yaşının sıkı disiplin alt boyut puan ortalamasını etkilemediği saptanmıştır. Yaşı küçük olan annelerin çocuklarını yetiştirmede deneyimlerinin yeterli olmaması sebebiyle baskı ve disiplini tutumunu benimsedikleri düşünülebilir. Annelerin yaşlarına göre karı-koca geçimsizliği, ev kadınlığını reddetme ve demokratik tutumlarında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu boyutların annelerin yaşlarından etkilenmediği sonucuna varılmıştır. Benzer çalışmalarda da (Mızrakçı, 1994; Ömeroğlu, 1996 ve Şanlı, 2007) puan ortalamalarında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. 30-37 yaş grubundaki annelerin aşırı annelik- koruyuculuk puan ortalamaları diğer yaş gruplarına oranla daha düşük bulunmuştur. Ayyıldız (2005), Şanlı (2007) ve Mızrakçı (1994) yaptıkları araştırmalarda bu araştırma ile benzer sonuçlar bulmuşlardır. Ömeroğlu (1996)'nun araştırmasında ise anne yaşının aşırı koruyuculuk puan ortalamasını etkilemediği belirlenmiştir. 21-29 yaş grubundaki annelerin genel olarak ilk çocuklarına sahip olmalarından kaynaklı olarak aşırı koruyucu tutum benimsemeleri, 38-45 yaş grubu annelerin ise geleneksel değerlere bağlı kalarak bu tutumu benimsedikleri düşünülebilir.

Memur annelerin baskı-disiplin tutumları puan ortalamalarının ev hanımı annelerin puan ortalamalarına göre daha az olduğu görülmektedir. Aynı ölçekle gerçekleştirilen diğer çalışmalarda da benzer sonuçla karşılaşılmıştır (Mızrakçı, 1994; Ömeroğlu, 1996 ve Şanlı, 2007). Örnekte memur anneleri; özellikle doktor, öğretmen gibi bilinçli eğitime sahip insanlar temsil ettiği düşünülürse bu tutumun puan ortalamasının ev hanımı annelere göre düşük çıkması olağandır. Bunun yanında memur annenin sosyal bir çevreyle ilişkisinin olması onun bu konuda daha bilinçli olmasını sağlamış olabilir. Bu araştırmada ve Şanlı (2007)'nin yapmış olduğu çalışmada annenin mesleğine göre eş geçimsizliği ve ev kadınlığını reddetme tutumlarında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Fakat Ömeroğlu (1996) ve Ayyıldız (2005)'in yapmış oldukları araştırmalarda ev hanımı olan annelerde eş geçimsizliği ve ev kadınlığını reddetme tutumlarının daha fazla olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada annelerin çoğunluğu ev hanımı olsa da eğitim seviyelerinin yüksek olması bu çalışmanın sonucunun diğer çalışmaların sonuçlarından farklı çıkmasına sebep olmuş olabilir. Bu araştırmada olduğu gibi diğer araştırmalarda da (Şanlı (2007), Ayyıldız (2005) ve Ömeroğlu'nun (1996)) annelerin mesleklerine göre demokratik tutumlarında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Ev hanımı annelerin aşırı annelik-koruyuculuk boyutundan aldıkları puan ortalamaları memur olan annelerin puan ortalamalarından daha yüksek bulunmuştur. Şanlı (2007), Ayyıldız (2005) ve Ömeroğlu'nun (1996) bulguları bu çalışmanın bulguları ile aynı yöndedir. Ev

hanımı annelerin sürekli çocuklarının yanlarında olmaları onların daha koruyucu olmalarına sebep olmuş olabilir. Memur anneler ise çocuklarının her zaman yanında bulunamayacağından onların bağımsız bir kişilik olabilmesi için bu tutumu sergilemedikleri düşünülebilir.

Annelerin eğitim seviyesi yükseldikçe baskı-disiplin tutumu puan ortalamalarının azaldığı görülmektedir. Benzer araştırma sonuçlarında da aynı durumla karşılaşılmıştır (Ayyıldız, 2005; Mızrakçı, 1994; Ömeroğlu, 1996; Şanlı,2007). Annenin eğitim düzeyinin yüksek olması uygun disiplin yöntemlerini bildiğini ve bunları kullandığını göstermektedir. Eğitimli annenin çocuğunu onun üzerinde baskı kurarak eğitemeyeceğinin bilincinde olduğu sonucuna varılabilir. Eş geçimsizliği boyutu puan ortalamaları incelendiğinde eğitim seviyesi yükseldikçe eş geçimsizliğinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayyıldız (2005), Mızrakçı (1994) ve Ömeroğlu(1996)'nun yaptığı çalışmalarda da benzer sonuçlarla karşılaşılmıştır. Bu durum bize ailenin huzurunda en önemli birey olan annenin eğitimli olmasının, aile içi iletişim ve uyumda ne kadar önemli bir etken olduğunu göstermektedir. Annelerin eğitim durumuna göre ev kadınlığını reddetme tutumu puan ortalamalarına bakıldığında eğitim seviyesi düştükçe annelerin ev kadınlığını reddettiği görülmektedir. . Ayyıldız (2005), Mızrakçı (1994) ve Ömeroğlu (1996) tarafından da eğitim düzeyi düşük olan annelerin ev kadınlığı rolünü reddetme alt boyut puan ortalamalarının anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Annelerin eğitim seviyesi yükseldikçe yaşam içerisinde yerine getirmesi gereken görevleri kabullenerek özümsemiği görülmektedir. Eğitimli annenin rolünü benimsediği ve rolüyle ilgili farkındalık düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir. Anne eğitim düzeyine göre demokratik-eşitlik boyutu puan ortalamaları incelendiğinde eğitim seviyesi yükseldikçe demokratik tutumun arttığı görülmektedir. Yapılan diğer araştırmalarda da annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe demokratik tutumun arttığı belirlenmiştir (Ayyıldız, 2005; Mızrakçı, 1994; Ömeroğlu, 1996). Eğitimli anne çocuğa aşırı disiplin uygulayarak veya onu aşırı serbest bırakarak eğitemeyeceğinin farkındadır. Kendisine çocuğa karşı uygulanması en uygun aile tutumu olan demokratik tutumu rehber edinmiştir. Annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe aşırı koruyucu tutumlarının azaldığı görülmektedir. Bu sonuç yapılan diğer çalışmaların sonuçlarıyla paralellik göstermektedir (Ayyıldız, 2005; Mızrakçı, 1994; Ömeroğlu, 1996). Eğitim düzeyi yükseldikçe annenin çocuğunu kendisinden ayrı bir birey olarak gördüğü ve ona bu fırsatı verdiği düşünülebilir. Annenin eğitim düzeyi açısından tüm boyutlara genel olarak bakıldığında; eğitimin, aile hayatında ve anne tutumlarında ne kadar önemli bir faktör olduğu görülebilmektedir.

Babanın yaşına göre bakıldığında baskıcı-disiplin, karı-koca geçimsizliği, annenin ev kadınlığını reddetmesi, demokratik-eşitlik ve aşırı annelik-koruyuculuk tutumlarının puan ortalamalarında anlamlı bir fark bulunmayarak, anne tutumlarının babanın yaşından etkilenmediği sonucuna varılmıştır. Benzer çalışmalarda babanın yaşı kriterler arasına alınmamıştır(Ayyıldız, 2005; Şanlı,2007).

Eşleri çiftçi ve işçi olan annelerin, eşleri memur olan annelere göre tutumları daha baskıcı, daha koruyucu ve ev kadınlığını reddedici olarak bulunmuştur. Ayyıldız (2005) çalışmasında babayı çalışan ve çalışmayan olarak iki grupta toplamış; demokratik ve baskıcı tutumda anlamlı farka rastlamıştır. Çalışmayan babaların eşlerini daha baskıcı ve daha demokratik bulmuştur. Fakat Ayyıldız (2005)'in araştırmasında çalışmayan baba oranı yalnızca %12'dir. Oranların dengesiz olması sebebiyle bu sonuca ulaşmış olabilir. Meslekleri işçi ve çiftçi olan bireylerin genel olarak eğitim düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir. Eğitim düzeyi düşük olan babanın tutumu genel olarak geleneksel yöntemi içerir. Bunun yanında çiftçi olan kesim genellikle kırsal kesimde ve geniş aile olarak yaşamaktadır. Bu durumda babanın tutumunun yaşadığı bölgenin kültürel birtakım geleneklerinden ve aile büyüklerinin yönlendirmesinden etkilenmesi olağandır. Bütün bunların sonucu olarak babanın takındığı tutumun anneyi de etkilediği savunulabilir. Ayrıca babanın geleneksel tipte olması annenin rolünden uzaklaşarak bunu reddetmesine sebep olmuş olabilir.

Eşlerinin eğitim düzeyi açısından annelerin tutumları incelendiğinde babaların eğitim düzeyi arttıkça annelerin baskı-disiplin, eş geçimsizliği, ev kadınlığını reddetme ve aşırı koruyuculuk tutumlarının azaldığı görülmektedir. Buna karşın demokratik tutumlarında ise artma olduğu anlaşılmıştır. Şanlı (2007) ve Ayyıldız (2005) da çalışmalarında bu çalışma ile benzer sonuçlara varırken, Ayyıldız (2005)'in çalışmasında farklı olan tek sonuç annenin demokratik tutumunun babanın eğitim düzeyi arttıkça azalmasıdır. Ayyıldız (2005)'in bu sonuçla karşılaşmasının sebebi oran olarak babaların eğitim seviyesinin daha çok ilköğretim mezunu oluşundan kaynaklanmış olabilir. Ailede babanın baskın olduğu bir toplumda yaşadığımızı kabul edersek, annenin babanın tutumundan etkilenmesi olağan görülebilir. Babanın eğitim düzeyi yükseldikçe geleneksel

tutumlarından uzaklaşacaktır. Bu da hem kendisinin çocuğuna karşı doğru tavır takınmasını hem de eşine örnek olarak onu yönlendirmesini sağlayacaktır. Bu durumda annenin çocuğa karşı kullandığı tutum açısından eşinin eğitim düzeyinden etkilenmesi doğru bir sonuç olarak bulunduğu kabul edilebilir. Bunun yanında annenin eş geçimsizliği ve ev kadınlığını reddetme tutumlarının, babanın eğitim düzeyi arttıkça azalmasının nedeni olarak; eğitilmiş eşin anneye karşı daha anlayışlı, saygılı olması ve sorumluluklarında anneye yardımcı olması gibi sebepler görülebilir.

Bu çalışmada çocuğun yaşına göre annelerin puan ortalamalarına bakıldığında baskı-disiplin, demokratik-eşitlik ve aşırı annelik-koruyuculuk boyutları puan ortalamalarında anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Daha önceden gerçekleştirilen çalışmalarda (Ayyıldız, 2005; Şanlı,2007; Kaynar ve Yıldız, 2003) çocuğun yaşı kriter alınmamış olup; Vapur (2006) bu kriteri çalışmada kullanmış fakat anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Araştırma da annelerin özellikle 6 yaş grubu çocuklara karşı daha baskıcı ve koruyucu davrandıkları, 4-5 yaş grubu çocuklara karşı ise daha demokratik tutum sergiledikleri görülmektedir. Bunun sebebi olarak 4-5 yaş grubu çocukların çoğunlukla merkezlerde bulunan anaokullarında eğitim görmesi ve bu eğitim kurumlarındaki veli profilinin genellikle eğitim düzeyleri yüksek olup demokratik tutum içinde olmaları, 6 yaş grubu çocukların ise örneklemin tümünde yer alıp; köy ve ilçelerde geleneksel tutumun daha baskın olmasından dolayı bu grubun annelerinin bu tutum içinde olduğu düşünülmektedir.

Annelerin çocuğun cinsiyetine göre PARI tutum ölçeği baskıcı-disiplin, karı-koca geçimsizliği, annenin ev kadınlığını reddetmesi, demokratik-eşitlik ve aşırı annelik-koruyuculuk tutumlarının puan ortalamalarına bakıldığında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Kaynar ve Yıldız (2003) ve Şanlı (2007)'nin yaptığı çalışmalarda da benzer sonuca ulaşılmıştır. Mızrakçı (1994) çalışmada annelerin kız çocuklarına karşı daha koruyucu olduğunu ortaya koyarken; Vapur (2006) annelerin kız çocuklarına daha baskıcı ve disiplin tutum sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırma sonucunda bu iki araştırma da rastlanılan durumla karşılaşmamasının sebebi olarak; toplumumuzun eski kalıplaşmış düşüncelerden vazgeçerek, erkek ve kız çocuklar arasında fark gözetmeyen düşünce yapısını benimsemeye başladığı söylenebilir. Bu duruma ulaşılmasında en önemli faktör olarak; anne-babaların eğitim düzeyinin artarak bilinçlenmiş olmaları gösterilebilir.

Annelerin PARI ölçeği puan ortalamalarına aile tipi açısından bakıldığında karı-koca geçimsizliği boyutu dışında kalan diğer boyutlar arasında anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Şanlı (2007) sadece geçimsizlik boyutu puan ortalamasında anlamlı farka rastlarken; Şahin ve Özyürek (2005) hem anne hem de babalarla üç boyut üzerinden gerçekleştirdikleri çalışmalarında aşırı koruyuculuk ve katı disiplin boyutlarında anlamlı farka rastlayıp, demokratik tutumda ise anlamlı fark görememişlerdir. Şanlı (2007)'nin çalışmada böyle bir sonuçla karşılaşmasının sebebi örnekleminin genel olarak eğitim düzeyi yüksek, çalışan, bağımsız olma düşüncesine yatkın annelerden oluşması ve bu bireylerin geniş aile içerisinde zorlanmalarından kaynaklanmış olabilir. Fakat bu araştırmanın yapıldığı örneklem dikkate alındığında genel olarak geniş aile tipine yatkın, geçmişten gelen birtakım uygulamaları devam ettiren ve bu duruma alışmış olup uyum sağlayan bireylerle karşılaşmaktayız. Bununla birlikte ailede başka bireylerin varlığı durumunda annelerin aşırı koruyuculuk, katı disiplin ve ev kadınlığını reddetme tutumlarının arttığı görülmektedir. Bu bulgular, ailede birlikte yaşanan diğer bireylerin çocuğun bakımında rol almaları ve çocuğun eğitimi konularında annenin tutumlarını etkilediklerini düşündürmektedir. Özellikle ailedeki büyükanne ve büyükbabaların çocuklara aşırı hoşgörülü davranmaları sonucu oluşan, çocuktaki olumsuz davranışların önlenmesinde annenin sert tutumu benimsemesi, bununla birlikte evde olan farklı tutumlardan çocuğu korumak için aşırı koruyucu bir tavır takınması olağan olabilir. Ev kadınlığını reddetme tutumu ise evde özellikle büyük birilerinin olduğu durumlarda annenin kendini tam olarak evde söz sahibi olarak görmemesi sonucu ortaya çıkabilir. Çekirdek ailelerde ise demokratik tutumun arttığı görülmektedir. Bu durum ise annenin evde söz sahibi olması, kararlarını başkalarının onayıyla değil kendi vermesi sonucu aynı tutumu çocuğuna da göstermesi şeklinde açıklanabilir.

Yaşanılan yerleşim birimi açısından annelerin puan ortalamalarına bakıldığında; karı-koca geçimsizliği puan ortalamaları dışında kalan ortalamalarda anlamlı farka rastlanılmıştır. Baskı-disiplin ve aşırı annelik-koruyuculuk puan ortalamalarının köy ve ilçelerde merkeze göre daha yüksek, ev kadınlığını reddetme puan ortalamasının köylerde merkeze ve ilçeye göre daha fazla ve demokratik-eşitlik tutumu puan ortalamalarının ise merkez ve ilçelerde köylere göre daha yüksek

olduğu görülmektedir. Daha önceden Ömeroğlu (1996)'nun gerçekleştirdiği araştırmada köyde yaşayan annelerin, kent merkezinde yaşayan annelere göre eş geçimsizliğinin daha fazla ve daha koruyucu, ev kadınlığını reddedici, baskıcı olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte kent merkezinde yaşayan annelerin köydeki annelere göre daha demokratik tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Bu sonuç eş geçimsizliği dışında araştırmamızla aynı doğrultudadır. Aynı zamanda Ayyıldız (2005)'da araştırmalarını bu doğrultuda bulmuştur. Kırsal kesimde çocukların daha çok geleneksel yöntemlerle yetiştirildikleri, korkutularak, ceza verilerek ve aşırı korumacı bir tutum içinde büyütüldüğü görülmektedir. Bunun aksine köyden ilçeye, ilçeden merkeze gidildikçe demokratik tutumun artması eğitim düzeyinin yükselmesi ve annelerin buralarda daha bilinçli olmasıyla açıklanabilir. Köylerdeki annelerin ev kadınlığını reddetme tutumları ise; merkezde insanların daha sosyal bir hayatlarının olup, kötü enerjisini başka uğraşlarda kullanarak rolünü benimsemesi fakat köy hayatındaki tekdüze monotonluğun süregelen varlığı annenin ev kadınlığı rolünden sıkılmasına sebep oluşuyla açıklanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada 30-37 yaş grubunda yer alan annelerin diğer yaş grubu annelere göre baskıcı ve koruyucu tutumlarının azaldığı; çalışmayan annelerin daha baskıcı ve koruyucu oldukları; annenin ve babanın eğitim düzeyi arttıkça annelerin daha demokratik tutum sergiledikleri; eşi çiftçi ve işçi olan annelerin eşi memur olan annelere göre daha baskıcı, koruyucu ve ev kadınlığını reddedici tutumu benimsedikleri; çocuğu 6 yaşında olan annelerin daha baskıcı ve koruyucu, çocuğu 4-5 yaşında olan annelerin ise demokratik tutum içerisinde oldukları; geniş aile içerisinde ve köyde yaşayan annelerin baskıcı, koruyucu ve ev kadınlığını reddedici tutumlarının arttığı, il merkezinde yaşayan annelerin ise daha demokratik olduğu sonucuna varılmıştır.

Annenin eğitim düzeyi arttıkça tutumlarında olumlu değişimler olmaktadır. Bu sebeple annelerin eğitim seviyesini yükseltecek çalışmalar planlanmalıdır. Çocuğun eğitimi konusunda anneler için bilgilendirici seminerler verilerek kurslar açılabilir. Anne iş hayatına girdikçe sosyal çevrenin de etkisiyle tutumlarında iyileşmeler olmaktadır. Annelerin çalışma hayatına özendirilmesi ve bu konuda desteklenmeleri yerinde olacaktır. Babanın eğitim düzeyi de annenin tutumunda etkili olduğu için anneler için düzenlenecek kurs ve seminerlere babalar da dâhil edilebilir veya onlar için de ayrıca seminer ve kurslar düzenlenebilir. Geniş aile içerisinde ve köylerde yaşayan annelerin tutumlarındaki yanlışları değiştirmek için; annenin yanında aile büyüklerinin de eğitime ihtiyacı vardır. Bu eğitimin birebir sağlanmasında çeşitli zorluklar yaşanabilir. Bu zorlukta kitlesel iletişim araçları kullanılarak aşılabılır.

KAYNAKÇA

- Ayyıldız T. (2005). Zonguldak İl Merkezinde 0-6 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları, Yüksek Lisans Tezi, Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak.
- Çağdaş A. ve Seçer Z. (2006). Anne - Baba Eğitimi, (2. Baskı), Kök Yayıncılık, Ankara.
- Gander M.J. ve Gardiner H.W.(2001). Okul öncesi çocuk: Kişilik gelişimi ve toplumsal davranış. Onur B (çvr). Çocuk ve Ergen Gelişimi, İmge Kitabevi, Ankara.
- Kapçı E.G. ve Küçük S. (2006). Ana Babaya Bağlanma Ölçeği: Türk Üniversite Öğrencilerinde Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. Türk Psikiyatri Dergisi; 17(4),286-295.
- Kaynar D. ve Yıldız S. (2003). Çocuklardaki Travmatik Kazalar ile Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki. İ.Ü.F.N.H.Y.O. Hemşirelik Dergisi; (XIII) 51, 3-24.
- Mızrakçı Ş. (1994). Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etki Eden Faktörler: Demografik Özellikleri, Kendi Yetiştiriliş Tarzları, Çocuk Gelişimine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Çocuğun Mizacına İlişkin Algıları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Navaro L. (2006). Geçekten Beni Duyuyor musun?, (14. Basım), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Ömeroğlu F. (1996). Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Terbiyesinde Annenin Rolü ve Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Öztürk C. Ve Şanlı D. (2007). Annelerin Eğitim Durumunun Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi. Ege Pediatri Bülteni, 14(3), 145-150.

- Özyürek A. ve Şahin F.T. (2005). 5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi. GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(2), 19-34.
- Ramazan O.(1988). Survey For a Source Book on Psychological Tests Used in Turkey, Master's thesis (yayınlanmamış), I-II, Boğaziçi University, İstanbul, ss 610-611.
- Sakarya B. (2008). 7-12 Yaş Grubu Enüretik Olan Ve Enüretik Olmayan Çocuklarda Aile Tutumlarının Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Santrock J.W., Steve R.Y. (1989). Child Development, an Introduction, Fourth Edition, Dubuque, Jowa, Wm. C. Brown Publishers.
- Şahin F.T. ve Özyürek A. (2008). 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(3), 395-414.
- Şanlı, D. (2007). Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Şimşek B. (2007). Erken Çocukluk Döneminde Uygulanan Anne Destek Programının Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Vapur R. (2006). 4-6 Yaş Grubu Çocuklarının Anne- Babaları İle Büyükanne- Büyükbabalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Sosyo Ekonomik Düzeylere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yavuzer, H. (2002). Çocuk Psikolojisi, (22. Basım), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yavuzer H. (2004). Ana-Baba ve Çocuk,(11.Basım), Remzi Kitabevi, İstanbul.